

ZEMTURIIS

LATGALES NOVADA NEDĒĻAS LAIKKRAKSTS

Nr. 12 (57)

1996. GADA 5. APRĪLIS

CENA 5 SANTĪMI

KALENDĀRS

* 1926. gada 1. aprīlī Preiļiem piešķirtas pilsētas tiesības.
* 1909. gada 5. aprīlī Viļakas draudzē dzima Kazimīrs Duļbinskis. 1932. gadā viņš iesvētīts par garīdznieku, strādāja Rēzeknē,

Aglonā, Rīgā un 1947. gadā konsekrets par bīskapu. Drīz pēc tam — 1949. gadā — viņu arestēja čeka un notiesāja uz 10 gadiem lēģerī. Atbrīvots 1954. gadā, bet 1956. gadā no jauna arestēts un apcietinājumā bija līdz 1958. gadam. Rehabilitēts 1989. gadā. Savā mājiņā Viļakā 1991. gada 17. oktobrī uz mūžu aizvēra acis.
Lai arī K. Duļbinskis savu sodu bija

izcietis, varas iestādes viņam tomēr neļāva pildīt bīskapa pienākumus, tā līdz pēdējai dienai arī dzimtenē viņš bija trimdnieks — pāvesta gadagrāmātā «Annoversario pontificio», kur uzskaita visas pasaules bīskapus un augstākos garīdzniekus, viņa vārdam bija piebilde «impeditus» — nav atļauts pildīt pienākumus.

Viņš bija dzimis ar septiņiem bērniem ssvētītā Latgales zemnieka ģimenē. Bīskapa darbības laikā aktīvi mudināja saglabāt katoļticību, uz to, ka nav jāpakļaujas ateisma propagandai. Tālab ilgi nebija jāgaida, lai nekļūtu valsts drošības ministrijas redzeslokā. 1949. gada maijā Rīgā sv. Jēkaba katedrālē izdarīja kratišanu un baznīcas ķioskā atrada dažus agrākā katoļu žurnāla «Gaisma» numurus, tā pietika, lai arestētu bīskapu, kas šeit noturēja dievkalpojumus.

Divi gadi pagāja VDM pagrabos un centrālcietumā, tad sekoja nometinājums Intas lēģerī Komi, vēlāk — Mordovijā Sosnovkas lēģerī. Otro nosūtīšanu uz lēģeri varas vīri motivēja ar to, ka bijis nepareizi amnestēts. Pēc otras atbrīvošanas, kad aizliedza atgriezties Latvijā, viņš izvēlējās Baltkrievijas pierobežas rajonus. Strādāja dažādus smagus fiziskus darbus. 1965. gadā viņam atļāva būt par palīgu Baltīnavas prāvestam, tad strādāt Rugājos, Viļakā, Varakļānos.

Smags dzīves krusts, lieli pārdzīvojumi, sagandēta veselība — un tā paziņojums par sodāmības atcelšanu dzīves norietā sirmajam Bīskapam nekādu lielu iepriecinājumu nedeva. Bīskapa birete Kazimīram Duļbinskim bija īpaši smaga un sāpīga.

* 6. aprīlī 65 (1931) gadu jubileja Varakļānu pagastā dzimušajam arheologam Ēvaldam Mugurēvičam.

IN HOC SIGNO VINCES PĀRDOMAS LIELAJĀ PIEKTDIENĀ

Kad Romas imperators Diokletiāns (284—305) 305. gada 1. maijā klātesošajiem paziņoja par nodomu atteikties no troņa, visi uzelpoja vieglāk. Garāku laiku viņš bija izturējies ar iecietību pret kristīgo ticību.

303. gadā bija visbriesmīgākās un nežēlīgākās kristiešu vajāšanas. Tā paša gada 23. februārī Diokletiāns izdeva rīkojumu, kur bija pavēlēts sagraut un iznīcināt visus kristīgo dievnamus. Kristiešu sapulcēšanās turpmāk bija aizliegta, Svēto Rakstu grāmatas bija pavēlēts confiscēt un sadedzināt. Kristieši, kuri strādāja valsts iestādēs, bija nekavējoties atbrīvojami no darba. Vēl ļaunāks liktenis gaidīja tos kristiešus, kuri kalpoja valdnieka pilī — viņi visi bija jānogalinā. Bīskapi, garīdznieki un diakoni bija jāapcietina un jātiesā.

Kristīgo vajāšanas pieņēmas arvien vairāk, bija nolemts nogalināt visus kristiešu garīdzniekus.

304. gada sākumā imperatora Diokletiāna izdots dekrēts pavēlēja visiem impērijas iedzīvotājiem godināt elkus un upurēt imperatoram. Kas šos priekšrakstus atteicās pildīt, bija sodāms ar nāvi. Imperators bija pavēlējis kristiešus un viņu ticību pilnīgi iznīcināt.

305. gada 1. maijā Diokletiāna izsludinātā atteikšanās viesa cerības, ka nāks meirīgāki laiki. Tauta ar nepacietību gaidīja nākamo Romas imperatoru. Kā reāls kandidāts būtu Konstancijs, rietumu impērijas zemju (Gallijas — tagad Francijas un Anglijas) pārvaldnieks.

Konstancijs bija pagāns, viņa sieva Helēna cēlusies no necilas ģimenes. Tā kā tas nebija savienojams ar karjēras noteikumiem, Konstancijam atļāva dzīvot kopā ar sievu, bet dēls Konstantīns bija jānodod audzināšanā imperatora pilī.

Helēna šo bargo lēmumu pieņēma pacietībā un dzīvoja vientulībā.

Sanāksmē, kurā Diokletiāns paziņoja par savu atkāpšanos no troņa, jaunais Konstantīns stāvēja viņam blakus. Visi bija pārliecināti — Konstancijs būs imperators, bet viņa dēls Konstantīns — palīgs.

Taču Diokletiāns rīkojās savādāk. Viņš par Romas imperatoru iecēla Galeriju (305—311), austrumzemju pārvaldnieku, kurš bija pazīstams kā bargs valdnieks un nepielūdzams kristiešu vajātājs.

Konstantīns bija slīktās attiecībās ar jano valdnieku un nekavējoties devās uz Galliju pie sava tēva Konstancija. Tēvs mira 306. gadā, tā paša gada 25. jūlijā rietumu impērijā Konstantiņu izsludināja par valdnieku. Turpinājās cīņa par troni. Galerijam varu izdevās noturēt līdz nāvei 311. gadā, tad Konstantīns nolēma kļūt par vienīgo Romas imperatoru. Pārcēlās pāri Alpiem, lai padzītu Itālijas vietvaldi Makscentiju. Tad Roma piederēs Konstantiņam.

Konstantīns labi apzinājās savu risku, viņam nebija tik spēcīga karaspēka, kāds Romai. Apsverot nākamo kauju plānu, Konstantīns atcerējās kristiešu krustu.

Leģenda vēsta, ka Konstantiņam bijis redzējums: ieraudzījis krustu

ar šādu uzrakstu:

— In hoc signo vinces! («Ar šo zīmi uzvarēsi!»).

Valdnieks bijis ļoti sajūsmināts par redzējumu un pavēlējis nekavējoties uz karavīru vairogiem uzzīmēt krusta zīmi.

Tā pirmoreiz pasaules vēsturē 312. gadā, lai iekarotu Romu, 28. oktobrī varonīgie karavīri devās cīņā nevis ar kaut kādām maģiskām pagānu zīmēm, bet ar krustu uz vairoga.

Uzvara pār Makscentiju tiešām pierādīja krusta lielo nozīmi un atbalstu, pēc tās Konstantīns pieņēma kristīgo ticību. Kaut imperatoru nokristīja uz nāves gultas, taču kristiešiem viņš deva visas tiesības. Visā toreizējā Romas impērijā kristīgai ticībai bija vienādas tiesības ar citu reliģiju piekritējiem. Kristus Augšamcelšanās dienu izsludināja par svētkiem un aizliedza jebkādas pagāniskas izdarības.

Konstantīns piedzīvoja Pestītāja krusta lielo spēku, kas atnesa uzvaru un mieru.

Pagodinot krustu un izrādīt cieņu šai cilvēces pestīšanas zīmei, Konstantīns 315. gadā aizliedza izmantot krustu par soda mēru.

Konstantīna māte Helēna bija sajūsmināta par dēla uzvaru un krusta palīdzību, nekavējoties nolēma kļūt kristiete.

Helēnas lielā mīlestība un dziļā cieņa uz Pestītāja krustu bija tik neaptverama, ka viņa uzņēmās ceļojumu uz Svēto zemi un, pielika visas pūles, lai atrastu Jēzus dārgajām asinīm slācīto krustu. Kaut viņai tolaik jau bija 78 gadi, enerģiskā sievietē mēroja ceļu uz tālo Jeruzalemi un meklēja krustu.

Ar lielām grūtībām viņai izdevās atrast Jēzus krustu un tajā vietā uzcelt grandiozu baziliku, ko varam apbrīnot vēl tagad. 335. gada 13. septembrī notika šīs svētnīcas iesvēte, bet nākamajā dienā krusta relikvijas bija uzstādītas ticīgo pielūgsmēi.

Pēc 12 gadiem Svētais Kirils no Jeruzalemes rakstīja, ka Pestītāja krusta relikvijas apceļo pasauli. Jēzus krusts bija uzvarējis pasauli...

Lielajā Piektdienā, godbijībā pagodinot Pestītāja krustu, lai atceramies, ka arī mēs ar šo zīmi uzvarēsim. Katra Svētā Mises sākās ar krusta zīmi un nobeidzās ar krusta svētību. Tāpat katra lūgšana, ko lūdz ticīgi.

Visa kristieša dzīve ir apzīmēta ar krusta zīmi. Pēc kristības bērnu svētī ar krusta zīmi un uz mirušo kapiem to liekam. Ticīgi labi zina un saprot, ka krusts ir mūsu cerība, mūsu uzvara, glābējs no grēka un nāves.

Krusta zīme mums ir vairāk, nekā uz pagānu karavīru vairogiem, Pestītājs pie krusta uzvarēja grēku un nāvi. Viņš mira par mums, lai mēs ar Viņu augšamceltos no miroņiem Pastarā dienā.

Ja stingri turēsimies pie Pestītāja krusta, arī mēs uzvarēsim, un musu uzvara būs mūžīgā dzīve.

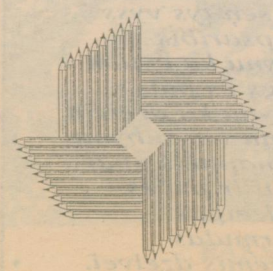
— Mūsu dēļ Kristus kļuva paklausīgs līdz nāvei, līdz pat nāvei pie krusta. (Filip. 28).

A. BUDŽE,
prāvests Tilžā

R. LAZDIŅA zīm.

ZĪMĒŠANAS KONKURSS '96

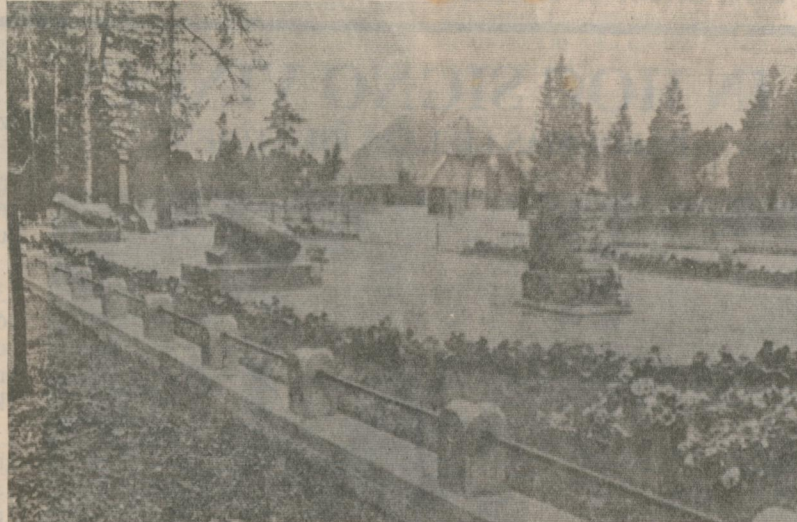
RAKSTS 4.LAPPUSĒ

REDKOLĒGIJA: Valija Berkina – Jēkabpils, Jānis Elksnis – Latgales Kultūras centra izdevniecība, Pēteris Gleizdāns – Rēzekne, Jānis Kokins – Daugavpils, Anita Petkune – Krāslava, Antons Rancāns – Preiļi, Antons Slišāns – Balvi, Viktors Trojanovskis – Ludza, Pēteris Zeile – Rīga, Jānis Žugovs – Rīga, ārzemju biroja vadītājs – Alberts Spogis Minsterē.

6. MARTĀ BIJA PULKVEŽA OSKARA KALPAKA PIEMIŅAS DIENA

Pulkvedis Oskars Kalpaks

LAI MŪŽAM DĀRGA

Pulkvedis O. Kalpaks bija viens no tiem, kuri dedzīgi ticēja Latvijas valstij, kad viens otrs, pastāvot grūtājiem tā laika apstākļiem, kaujām pret lieliniekiem, parāvēs malā, nogaidot, kas notiks, vai brauca uz ārzemēm.

1919. gada 6. martā, kad bija izplānots uzbrukums lielinieku daļām pāri Ventai, O. Kalpaka bataljonā bija 600 vīri, tā devētais Kalpaka bataljons. Viņiem bija jāvājā pretinieks gar Skrudas — Saldus lielceļu. Kauja izvērsās pie Skudru mājām, no abām pusēm darbojās artilērija. Pēc izlūku ziņām krievu te nevajadzēja būt daudz, bet tie savukārt izmantoja veiklu manevru, latviešu bataljons nonāca sadursmē ar vāciešu vienību un šajā pārpratuma kaujā nāvīgi tika ievainots mūsu pulkvedis. Viņš mira mežā pie priedes. Šajā kaujā krita Studentu rotas komandieris kapteinis Grundmanis, jātnieku nodaļas virsleitnants Krievs un piekomandētās vācu batērijas leitnants Šrinders. Otrajā pusē — vāciešu Borkes bataljonā — bija 4 kritušie un 5 ievainoti.

Šajā drausmīgajā pārpratumā mūsu zaudējums bija ārkārtīgi smags — krita pirmais bruņoto spēku virspavēlnieks pulkvedis Oskars Kalpaks. Viņu un virsnieku zemes klēpi guldīja Liepājas lielajos kapos 11. martā. Viņa miesas atdusējās zemē, bet gars turpināja dzīvot bataljonā, tas izauga par brigādi un vēlāk par armiju ar 75000 vīru.

Kad tika atbrīvota pulkveža O. Kalpaka dzimtā puse, viņa mirstīgās atliekas pārveda uz Meirānu Visagala kapiem, kur uz kapa tika uzcelts skaists piemineklis. Vietā, kur notika 6. marta kauja, pie liktenīgās priedes arī tika uzcelts piemineklis, vēlāk tādu uzcēla citiem O. Kalpaka bataljona karotājiem. Šeit uzbūvēja un ierīkoja O. Kalpaka piemiņas muzeju, labiekārtoja apkaimi, to izdaiļoja bijušās kaujas vietā un tā kļuva par latviešu tautas nacionālo svētnīcu.

Katrs ceļnieks, kam mīlestība un dedzība sirdī par Latviju, nepaieņ un nepabrauc garām šai vietai, lai neapstātos un domās nepakavētos pie savas tautas dēliem varoņiem, kuri stāvēja pie Latvijas šūpuļa kāršanas un sargāšanas.

Lai mūžam dārga viņu piemiņa!

Lai mūžīgi dārga tava, dārgais pulkvedī, tava un tavu cīņu biedru piemiņa latviešu paaudžu paaudzēs. Jūs bijāt tie, kuriem mēs pateicamies par Latvijas baltajām dienām un gaišajiem gadiem!

P. KAŠS

Šis rindas, kā arī fotoattēli reproducēti no p. s. «Latgaļu izdevniecība» producētā latgaļu nedēļas laikraksta «Latgolas Bolss» 1974. gada 18. maija numura.

VĒLREIZ PAR RĒZEKŅES BRĀĻU KAPIEM

Grāmatā stāv rakstīts, ka pat ūdens, pa vienam pilienam krietot, var sadrupināt lielu, cietu klintī. Tāpat rikojos arī es. Vārbūt jau simtu reižu esmu rakstījis par šo tematu un tagad rakstu 101. reizi. Patiesību sakot, skaitļi neesmu savus rakstus. Esmu dzimis kaķa gadā, pacietība un neatlaidība man kā kaķim.

Par Brāļu kapu saglabāšanu un atjaunošanu cīnos jau no 1984. gada pavasara. Desmit sezonas esmu nostrādājis ar lāpstu, ķelli, otu, ar pildspalvu un arī daļēji ar fotoaparātu. Palaikam uz šiem kapiem esmu gājis katru dienu tikpat kā uz oficiālu darbavietu. Esmu strādājis līdz vēlam rudenim, kamēr sāka krist sniegs. No visiem, vairāk nekā pusotra simta krustiem nokasīju sūnas, ar cementa javu aizlidzināju un nogludināju robus, nostādīju taisnās rindās visus izšķobījušos — vispirms tos atrokot, tad bedres no jauna nostiprinot. Atjaunoju dažas nosēdušās kapu kopīgas, izgatavoju un no jauna uzstādīju 25 baltus dzelzsbetona krus-

tus. Šajā darbā man palīdzējuši arī citi. Katru gadu visus šos, ap 200 krustus, esmu balsinājis ar saviem materiāliem, centrālo pieminekli gadā pārkrāsoju pat divas reizes. Kā man par to atmaksājuši pašvaldību un «kultūras» iestāžu pārstāvjus? Ar melnu nepateicību. Ir bijuši gadījumi, kad kādā svinīgās atceres brīdī stāvam pie mani nobalsinātajiem krustiem esmu skaisti nokrāsotā pieminekļa, bet man pašam neļauj uzstāties ar runu. Paši kaut ko nenozīmīgu pavāvuļo, pasvepst un aiziet prom kā lieli patrioti, pūķes pie pieminekļa noliek kā liekulīgi farizeji.

Tas ir tikpat kā Jūdasa skūpstis, ar kuru viņš nodeva Pestītāju. Latvijas Atbrīvotāju un Mocekļu gari nemaz nav pateicīgi šiem biedrukungiem par tādu viltusgoda parādīšanu tamdēļ, ka ikdienas dzīvē tie nemaz nerūpējas par Brāļu kapiem. Vārbūt pat vēl atbalsta Latvijas ienaidnieku piekopto vandālismu, kad tie rok laukā karavīru un mocekļu kaulus, viņu vietā

apglabādami savus piederīgos komunistus.

Visus šos gadus komunisti, par manām pūlēm nīgādāmie, Brāļu kapos gulda savus mirušos radniekus, aizņemas visas brīvās vietas, daudzi Latvijas atbrīvotāju kapi nopostīti. Šajos Brāļu kapos nelikumīgi apglabāti 220 mirušie. Kamdēļ to nedara turpat tuvumā esošajos 9. pulka kapos, kuros ar okupantu gādību aprakti sarkanarmieši? Droši vien tādēļ, ka tos viņi uzskata par istajiem Brāļu kapiem, jo zina, ka, saskaņā ar starptautiskajiem likumiem un nolīgumiem, karavīru brāļu kapos nedrīkst apglabāt privātpersonas. Latvijas Brāļu kapos vietējie varavīri visu laiku saukuši par kaut kādu mistisku «pieguļošu zonu» un tajā tad jau var glabāt visus. Pat pēc padomju likumiem vienos kapos nedrīkst apbedīt slepkavas un viņu upurus, bet tur apbedīti kāds čekas virsnieks un kāds krievu lidotājs — vārbūt kāds no tiem, kuri 1944. gadā pavasari sagrava Rēzekni.

1946. GODA aprīlī, kod jau trejs nedēļas beju pavadējis čekas gyustā Talsūs, Lielajā ielā 36, uz Leldinē Vallija Strazdiņas kundze nasabeidās «dzimtinis nūdevējam» un «bandītu atbalsteitojam» nūdūt saineiti ar pōrtykas produktim, kurā, kai jau Leldinēs pīnōkas, beja arī ūlas. Tamā dīnā mani uzraudzēja na vysai simpatisks veirīts, kas pi munas pratynōšonas figurēja arī kai tulks. Kai jū sauce — nazynu, bet runōja, ka jys ir nu Latvejis breivvalsts laikim ikleidušais laukstrōdnīks nu Pūlejas, bet jū, maņ nalogā atmiņā palykušais pratynōtōjs Reinholds, sauce vīnkōrši par «kolhoznīku». Un šys «kolhoznīks pamanēja, ka uz ūlom ir kas raksteits. Munu skaidrojumu latviski, kŭ nūzeimoj «loti mikstas», jys izalyka nasaprūtām (varbyut?) un maņ dŭmōtais saineits nŭklīva «ekspertizē» pi priksnīceibys.

Ivārōju, ka beja septēnas ūlas, dŭmōju, ka tys ir laimeigs skaitlis un varbyut ka tei ir zeime, ka dreizi byušu breiveibā. Bet tys napīsapīldēja, breiveibā tyku pēc viņpadsmit godim un sešpadsmit dīnom.

Tŭreiz saineiti gon sajēmu atpakaļ, bet ūlas beja palykušas tikai četras. Nazynu, vai tŭreizejais Talsu čekas priksnīks Ivans Petrovičs Antonovs «kolhoznīku» par mŭdreibu uzslavēja, bet tamā dīnā šys beja jytami pacylōtā gorastōvŭkli.

Sasagadējōs tai, ka muna pyrmō lēgera priksnīks Jekaterinburgas (tŭlaik Sverdlovskas) apgobola Judeļlaga meža cērsšōnyš dorbu lagpunktā arī beja Antonovs. Obim priksnīkim leidzeiba beja lela — nosōja kuplus aizsorgkrōsas kraklus, pōrlaistus biksem un sajŭstus ar jŭstu tai, ka snīdzēs leidz celim. Ar lēgera priksnīku Antonovu (jō ini-

LELDĪNES ČEKAS GYUSTĀ

cialy maņ nabeja zynomi) nikaida tyvōka saskare nasagadejōs, bet klauseitis teiktajā dagōja vairōkas reizes. Runa vīnmār beja par tŭ, ka mums ar gŭdeigu dorbu jōizpērks sova vaine pret dzimtini, ka plāna izpīldeišona ir lykums, ka karā izpŭsteitŭ piļsātu atjaunōšonai ir vajadzeigi kŭkmateriali utt.

Tŭtis Talsu čekas priksnīks Ivans Petrovičs pats īsaroda pi maņa aresta telpōs, interesējōs, kōpēc asmu te nuklvīs un atgōdyņōja, ka te naasu ni pyrmais, ni byušu arī pādeja. Runōšona beja ar izteiktu zamtekstu. Tīsa, Talsu čekas priksnīks maņ natyka pīsaduryis ni ar rŭkom, ni ar kōjom, bet jam pakļauti darbinīki tŭ atsaļōve un prota augstā profesionalā limīni. Bez manis tŭ tŭreiz Talsūs pōrdzeivōja, kuri vēļ staigōj šōs zemes gaitas, Alfrēds Dabris Ventspilī un Jānis Sproģis Reigā.

Prŭtams, ka Ivans Petrovičs zynōja, ka jō padŭti nŭsadorboj ar taidom litom, kŭ sauc par spydzynōšonu, bet tys jam natraucej mīreigi dzeivōt Reigā natōli nu Juglys dzeivōjamŭs nomu masiva. Un drŭši vin ir storp tīm, kuri ceinōs pret «cylvāka tīseibu pōrkōpumim Latvejā» un nasataisa tŭ atstōt, cikom jō pazamynōti un spydzynōti latviši nabyus kaut kur plašajā Krīvejā jam sagōdōjŭši dzeivŭkli.

Jōns BROKS-EISĀGS

P. S. Pikrēitu tai idejai, ka «Zemturī» teksti jōpublicej taidā rokstu volūdā, kaidā tī sajimti. Pōrit tikai uz latgaļu volūdū arī munuprōt nabyutu lobōkais variants.

UZSĀKT DZĪVI BIJA GRŪTI

Gāja gadi. 1956. g. Mūs atbrīvoja. Vajadzēja uzsākt jaunu dzīvi. Nezinu, kā citiem, bet man bija ļoti grūti. Gribējās satīties, sazināties, taču nebija ne veselības, ne laika, ne līdzekļu. Ar laiku tomēr sameklēju sešpadsmit cīņu biedrus, par pārejiem trūkst ziņu. Pirmā no mūsu grupas aizsaulē aizgāja Anna Vilcāne, apbedīta Preiļu kapos, tad Helēna Nagle (Pastore) — arī Preiļu kapos. 1983. gada 13. decembrī Rīgā uz Miķeļa kapiem pavadījām Pēteri Dunski. Tad pēc isa laika avīzē izlasīju, ka 1994. gada 2. februārī miris Viktors Pārpucis. Ar Pārpuci bijām Krāslavā uz vidusskolas jubileju, apciemojām Dominiku Krumpānu.

Pa vienam aiziet aizsaulē mūsu cīnītāji par Latvijas brīvību. Man jau

astoņdesmit trīs gadi. Dzīve iet uz beigām, daudz slimību, esmu zaudējis redzi, bez tās man ļoti grūti, jātsakās no lasīšanas un rakstīšanas. Bet dzīve bez tā pelēka.

Pa šiem pēdējiem gadiem daudz kas mainījies. Ir karogs, ir himna, ir valsts, bet līdz istai, pilnai brīvībai vēl tālu. Kad tā būs? Kas to sagaidīs?

Dievs, svētī Latviju!

J. GERASIMOVA
Smārdē

PAULĪNA ZALĀNE DZIMTINĒS LAUDIM

Jyusu sirdis, styprōs un dzeivōs,
Dzīdra dzintara lasēs teirōs —
Pasmēļu priku.

Jyusu dŭmōs, kŭ seņtŭvu zeme
baroj,

Tautas lēneigō gudreibu storj —
Atrodu spāku.

Dvēselēs jyusu kai zemē lobā
Rudzu grauds īsāts pat kailsola
globoj

Nōkŭtnes cereibu dzeits.

JŪLIJS TRŪPS

Pōrspeilējumi
cik rībeigi tŭmār —
okupācijas kari
mōkslas ōrprōts
kŭ ļauds mādz
īsvīst dīnīškā dzeivē
un baumas
un par zylāni
myusa pataiseita
lai gon ni vīns
ni ūtrs nav radzāts
Maņ seņ tys vysš
jau apsarībīs
bet zynu ka cytam
rībeigs es pats.
Bet zynu ka dzeivōt
ar vīnu vin zŭbynu
maņ napīteik spāka
ka ļūti ir pučes
vajadzeigas
ka formulas
nav zemīs dzeivei.

Stapīslavs ŠNEVELIS
...KAPUS, TOS KAPUS
PIEMINIET, KUR SAVUS
VARŌNUS GULDĪJĀT...

CAURI GADIEM UN NOTIKUMIEM

MARKA BRUZĢUĻA STĀSTĪJUMS PAR RĒZEKNES TIPOGRĀFIJU, PĒTERA
GLĒIZDĀNA ILUSTRĀCIJAS

Nobeigums, sākums 9. un 10. numuros.

1980. gadā šīs piebūves celtniecība tika pabeigta un tās cokolstāvā varēja izvietot četras garāžas (izmantotas reljefa īpatnības), ierīkot dušas telpas un mehāniskās darbnīcas. Pirmajā stāvā bija telpas tipogrāfijas ražošanas palatību paplašināšanai, otrais — atvēlēts tipogrāfijas kantorim, bet trešais nodots vietējā laikraksta redakcijai. Ražošanas telpas paplašinājās arī vecajā

tipogrāfijas ēkā, kur pirmajā stāvā izvietotajam saliktuves un iespiešanas cehu, otrajā — brošūtavu.

Kad šī piebūve stājās «darba ierindā», tika likvidēta vietējā centrālā apkure un viss nams pieslēgts pilsētas siltumtīkliem. Rekonstrukcijas gaitā uzstādīta modernāka iespiešējā tehnika — divas augstspiedes iespiešējās DSP-5, divas ofsetiespiešējās un Vācijā ražotā iespiešējā «Viktorija». Saliktuvē savukārt uzstādījām divas

korektūras preses, kā arī Polijā izgatavotās burtliču darba vietas un citu jaunu tipogrāfijas iekārtu.

Ierīkots un iedarbināts starpstāvu kravas celtnis papīra un gatavās produkcijas pārvietošanai. Lai atvieglotu papīra piegādi, no noliktavas līdz ražošanas telpām uzbūvēta apakšzemes pāreja, tā sauktais «tunnelis», kurš šo noliktuvi savienoja ar tipogrāfijas ēku. Papīra ērtākai pārvietošanai izgatavoti ratiņi, kā arī metāla paliktņi lokšņu štabelēšanai un pārvietošanai.

1983. gadā pēc Latvijas Valsts sanitāri epidemioloģiskās nodaļas pārbaudes slēdziena mūsu tipogrāfijas darbinieku darba apstākļi atbilda visām prasībām.

Vēl interesanti atzīmēt, ka darba apjoms ne centrā, ne Ludzas un Viļānu filiālē vairs nepieauga. Iestājās vienmērīgs ikdienas darba ritms.

1985. gadā, kad pie varas tika Mihails Gorbačovs, «perestroika» — pārkārtošanās — nonāca arī pie mums. Sāka atmirt birokrātiskais valsts aparāts, nebija vairs vajadzības pēc tik milzīgiem veidlapu kalniem un līdz ar to saruka pasūtījumu apmēri mums. Toties parādījās citas laikmetīgas iezīmes. 1988. gada septembrī sāka risināties jautājums par žurnāla «Katōļu Dzeive» atjaunošanu, kurš neiznāca, bija aizliegts no 1940. gada. Mums vajadzēja uzņemties salikšanu un izdošanu, iespaiddarbi bija paredzēti modernākā tipogrāfijā kaimiņos — Daugavpilī (arī jaudīgākā). Valdības aizliegums vēl pastāvēja, nebija atcelts attiecībā uz reliģiskajiem izdevumiem, uz savu risku tipogrāfija pieņēma to ražošanu. Pirmais atjaunotais «Katōļu Dzeive» numurs iznāca 1988. gada decembrī. Tā atjaunošanas iniciators bija Aglonas bazilikas dekāns Andrejs Aglonietis.

Izdošanai «Katōļu Dzeive» sagatavoja Viļānu tipogrāfija, drukāja, kā jau teicu, sākumā Daugavpilī, bet pēc tam Madonas tipogrāfijā, bet ar 1990. gadu un līdz šim laikam to esam uzņēmušies mēs. Latvijas okupācija no krieviem vēl nebija beigusies, žurnāls «Katōļu Dzeive» jau pricēja savus lasītājus. Paralēli tam radās vajadzība

atrisināt jautājumu ar Rēzeknes Tautas frontes līderiem par viņu avīzes izdošanu — tā mūsu dzīvībai ienāca «Mōras Zeme», kuras pirmais redaktors bija Antons Seiksts. Tipogrāfija A. Seiksta kungam sagādāja telpas redakcijai, nodrošināja izdevuma salikšanu un izdošanu.

Kamēr pastāvēja «Mōras Zeme», nomainījās vairāki redaktori, pēdējā starp viņiem bija Valda Madalāne, lasītāju skaits saruka līdz 500 un 1993. gada decembrī redakcija tika slēgta.

1991. gadā, kad Latvijas Augstākā padome pieņēma lēmumu par Latvijas neatkarības pasludināšanu un izstāšanos no PSRS, veidlapu ražošanu, kura pie mums tika gatavota visai plašajai padomjzemei, tika pārtraukta, līdz ar to darba apjoms samazinājās par 50 procentiem. Nekas cits neatlika, kā no darba atbrīvot strādājošos pensionārus Rēzeknē, Ludzas un Viļānu filiālē.

Lai Ludzas tipogrāfija varētu pastāvēt, šo filiāli piedāvājām pilsētas pašvaldībai. Tā piekrita un 1993. gada 4. janvārī ar visu, kas tajā brīdī bija — poligrāfisko iekārtu, papīra rezervēm un arī strādājošo personālu nonāca pilsētas saimnieku rokās.

Latvijas brīvvalsts pastāvēšanas laikā Rēzeknē darbojās Tēvu mariņu tipogrāfija «Dorbs un Zineība», kura bija Romas katoļu īpašums. 1940. gadā, kad padomju armija okupēja Latviju, rudenī ar kompartijas lēmumu to nacionalizēja, nesastādot pat pieņemšanas un nodošanas aktu. Šis tipogrāfijas vadība tika arestēta un iznīcināta GULAGa cietumos. 1990. gada 27. aprīlī rīgas metropolijas kūrīja iesniedza lūgumu kādreizējās tipogrāfijas vietā kā atbildību par tās zaudēšanu nodot mūsu tipogrāfijas filiāli Viļānos, Ugunsdzēsju ielā 1. Proti — ēku un tajā esošās poligrāfiskās iekārtas, tāpat arī strādājošo sastāvu, ja viņi to vēlas.

Sākās dokumentu meklēšana valsts arhīvos, bija jānokārto visādi citādi jautājumi, kamēr situācija noskaidrojās. Strādnieki bija ar mieru, Latvijas Republikas Ministru padome 1993. gada 19. janvārī pieņēma lēmumu ar 31. numuru, ar kuru tika dots rīkojums šo mūsu filiāli nodot Rīgas metropolijas kūrījas īpašumā. Tas izdarīts tā paša gada 10. novembrī. No šīs dienas, tas ir, no 10. novembra Viļānu tipogrāfija ir Aglonas bazilikas filiāle, tur tagad saliek un iespiež kā reliģiskas, tā arī laicīgas grāmatas un brošūras,

turpinās veidlapu, ielūgumu un citas produkcijas izgatavošanu.

1993. gada rudenī bijām spiesti likvidēt arī atpūtas bāzi Rāznes ezera krastā, iemesls — līdzekļu trūkums uzturēšanai un apkopei. Inventārs pārdots tipogrāfijas darbiniekiem, arī pašas mājiņas nopirka mūsu tipogrāfijas ļaudis — J. Rihters, A. Katkovska un S. Preobraženska.

Sākušies, tā sakot, atplūdi turpinājās, darba apjoms mūsu tipogrāfijā strauji samazinājās. Pilsētas uzņēmumi — galvenie iespaiddarbu pasūtītāji — neiesniedza pieteikumus, dažas organizācijas, kas kādreiz deva ievērojamu daļu darba, kā sadzīves pakalpojumu kombināts, tirdzniecības pārvalde un citas, vispār likvidējās. Līdz ar darba trūkumu tipogrāfijā sākās štatu samazināšana, no darba nācās atbrīvot 10 strādniekus, kuriem vairs nebija ko darīt.

1994. gada aprīlī pie mums ieradās laikraksta «Lauku Avīze» atbildīgais sekretārs A. Kundziņš un Norvēģijas karalistes pārstāvis Enebahs, avīžu salikšanai un iespiešanai piedāvāja jaunāko tehniku. Vienojamies, ka to var uzstādīt nesen celtās noliktavas ēkā, protams, to attiecīgi sagatavojot un pielāgojot.

Steidzīgi tika organizēta SIA «Latgales druka», kurā ietilpa «Lauku Avīze», Rēzeknes firma «Satio», laikrakstu «Rēzeknes vēstis» rēzeknē, «Novadnieks» Preiļos, «Vaduguns» Balvos un «Panorāma Rēzekne» Rēzeknes redakcija.

Visi priekšdarbi paveikti tā paša gada decembrī, ieskaitot ēkas kapitālo remontu un tehnikas uzstādīšanu, un 14. decembrī atklāta SIA «Latgales druka» jaudīgā spiestuve, tekstu salikšanai tiek izmantota dator tehnika ar printeriem un attēlu skanieriem.

Pašlaik «Latgales druka» iespiež, bez jau minētajām «Novadnieks», «Rēzeknes Vēstis», «Panorāma Rēzekne», arī republikas laikraksta «Diena» krāsaino pielikumu «SestDiena», laikraksta «Lauku Avīze» pielikumus, avīzi «Divi», kā arī Daugavpils rajona avīzi «Latgales Laiks» un šīs pilsētas avīzi «Dinaburg», citas.

Taču tipogrāfijas pārmaiņām un notikumiem bagātā dzīvē ar to nebūt negrib apstāties. Iesnēgti dokumenti par Rēzeknes tipogrāfijas privatizāciju, šobrīd gaidām tās rezultātus un to, kas šeit būs jaunais saimnieks.

FOMA MOROZOVS

GENOCĪDS PRET TAUTU

Sākums 11. numurā

Divas dienas nodzīvojām kluba zālē, pēc tam mūs aizveda uz padomju saimniecību Stargatkas rajonā. Tālāk sekoja psihisks un fizisks terors.

14. aprīlī mūs sapulcināja speckommandantūrā, VDM kapteinis Volkovs nolāsīja PSRS AP prezidija 1948. gada 26. novembra dekrētu ar numuru 36 un Latvijas PSR Ministru padomes 1949. gada 17. marta lēmumu ar numuru 282, saskaņā ar kuriem esam izsūtīti «uz mūžīgiem laikiem». Lika parakstīties, ka esam iepazistināti ar šiem baigajiem dokumentiem. «Uz mūžīgiem laikiem — tādā arī pēc nāves» icrakstīju savā

piezīmju grāmatiņā.

Izsūtītos pārcēla uz sovhoza fermām un novietoja gan kopīgās barakās, gan atsevišķos «zemesskrājos» — zemnicās, kas veidoja veselu ciematu Kopaju, gan arī koka un samana (salmu un māla) mājās bez jumtiem. Mums palaimējās — divas ģimenes — trīs pīaugušos un četrus bērnušus iegrūda kādā pussagruvušā mājā bez jumta, divpadsmit kvadrātmetrus platā istabā ar plīti.

Katorznieku darbs, bads, sarkanais terors, sīva cīņa ar utīm un blaktīm. Badojamies pusotra gada, kamēr izauga kartupeļi, jo 1949. bija lielais neražas gads. 400 — 500

grami sacietējušas pelavmaizes miklas masas, ko deva tikai strādājošajiem (darba nespējīgiem un bērniem — «nepoloženo»). Visā pilnībā istenoja biedra Staļina saules apspīdētās konstitūcijas principu «Kas nestrādā, tam nebūs ēst...» Ja kāds iedrošinājās nogrēkoties pret režīmu, pazūda bez vēsts kā V. Caune, J. Prande, Rasmuss un citi.

Vasarā no ausmas līdz rietam darbs bija saules svelmē bez ūdens meža stepē, malārijas purvos, odu un kniņu mudžekļos; pavasaros un rudenos — asos, ledainos vējos, negaisa laikā — kaila stepe vai mežs, kur nav patvēruma, nav pajumtes; ziemā — līdz kaklam dziļos sniegos taigā cīrmās, viesulvēja sniegputeņos vai atklātā stepē piecdesmit grādu salā vecā, salāpītā vateni...

Iesākot trimdas gaitas, bijām pārāk naivi, domājām, ka nu nekā vēl slīkāk izdarīt nevar, jo esam izsūtīti «uz mūžīgiem laikiem». Savā starpā bijām diezgan atklāti, pie ugunskāru sapņojam — ko darītu, ja... atgrieztos dzimtenē. Pat testamentu uzrakstījām līdzīgu tam, ko kazāki rakstīja turku sultānam, to Askolds Bērziņš, literatūras fakultātes students, viens no izsūtītajiem, aizveda uz Daugavpili.

Jūlijā sākās «skrūvjū pievilšana». Vienu pēc otra mūs sauca uz speckommandantūru «pārrunām». Tās ar komandantu, bet biežāk ar atbraukušajiem no rajona, pat apgabala centra čekas pratinātajiem ieilga stundām. Plauka šantāžēšana un uz tās pamata — «stukaču» vervēšana. Šis «sarunas» notika naktīs, ieilga līdz pulksten trijiem rītā, bet jau septiņos pratināmajam bija jābūt darbā. Izsūtīto vidū iezagās neuzticības ēnas, bažas par šodienu. Darba un dabas apstākļu nomocīts,

tikko esi sasildījis guļamvietā un pagalvi apsēdies pirmais miegs jau sāk stāstīt savu pasaku, atskan dobjs klausziens pie loga vai durvīm. Pamodies un klausies. Nē, šoreiz pie kaimiņiem atskan speckommandanta pavēle: «Otkroite!»... Dzirdi, kā atālināš solī, pēc kādā laiciņa aiziet kaimiņš... Ritā satiekoties ne tu viņam ko prasi, ne viņš stāsta. Arī pie ugunskāru ir garlaicīgi: dūmi pasargā no odiem un knišķiem, bet ne no stukačiem. Neviens vairs nerunā par to. Draugu loks kļuvis tik šaurs, ka reti kad iznāk parunāties kā nākas. Gandrīz pēc J. Raiņa:

«Tu kļūsi vientulīgāks gads pēc gada,

No tevis atšķelsies pēc drauga draugs.

Rets ceļinieks būs tevīm gara radā

Un reta puķe, kas tevīm klintīs

augš...»

Kurš savas domas izsaka pārāk atklāti, uz to raugās kā uz provokatoru. Tev atliek tavš katorznieka darbs, pastāvīga mokoša ēstgribas sajūta, psihiskās spīdzināšanas gaidīšana naktīs un atpūtas brīžos — iznīcībai nolemta cilvēka smaga doma «uz Irtriņas mežonīgās krasta kraujas».

Pat sarakstīšanās ar mums varēja būt ar ļaunām sekām, tamdēļ, saņēmis vēstuli no visdārgākā cilvēka (viņš bija palicis dzimtenē), atbildeju, varbūt cietsirdīgi, bet saudzīgi, jo citādi nevarēju:

«Es aizgāju un aizgāju uz visiem laikiem. Ar to beidzās visi pārpratumi. Ir brīži, kad sēžot šeit uz Irtriņas mežonīgā krasta aizmirstu, ka esmu izsūtīts. Tad atmiņā atdzīvojas citi laiki, citas ainas, skan citas balsis un domāju par to, kā senāk bija, par Daugavpili... Sagrības smēķēt. Izvelku no kabatas mahorku,

sagatavoju piņi, ņemu sērkokciņu kastīti. Un atkal šis baigais vārds uz kastītes: «Sibirj», v korobke 50 štuk». Sāpnis izgaist kā mahorkas dūmi, paliek skarba realitāte: tās dzīvās būtnes, ko jūs saucāt par cilvēkiem, šeit dēvē par fašistiem, par «tautas ienaidniekiem» un ar tādām

Nobeigums 4. lpp.

RAKSTA AUTORS 1952. GADĀ

UZ IRTIŠAS KRASTA

LEONA TOMAŠICKA PIEMIŅAI

Mākslinieks un pedagogs, izcils latgalietis Leons Tomašickis aizgājis no šīs zemes dzīves, deviņdesmit otrajā mūža gadā apstājās pūkstēt viņa skaidrā un atklātā sirds.

Tuvinieki, mākslinieki, bijušie audzēkņi, rēzeknieši un ludzānieši atvadījās no Leona Tomašicka Pārdaugavas Lāčupes kapos, kur guldīja viņu zemes klēpi blakus dzīvesbiedrei Ariadnai.

Lai L. Tomašicka mūža lielākā daļa aizritēja Rīgā, viņa bērība un pirmie ievērojami sasniegumi tēlniecībā pieder Latgalei. Mākslinieka

dzīves gājums sākās Ludzā, tur pagāja arī bērība un skolas gadi, apgūstot jau nelielas iemaņas zīmēšanā un veidošanā. Dzimtā pilsēta bija tā, kurai L. Tomašickisveltīja savu sparū un radošo domu, vadojot pirmo monumentālo skulptūru — Ludzas Dievmātes statuju.

1926. gadā L. Tomašickis iestājās Latvijas Mākslas akadēmijā un tēlniecības noslēpumus apguva profesora K. Končevska meistardarbnīcā. Jau 1929. gadā pēc Ludzas pilsētas valdes pasūtījuma jaunais

mākslinieks uzsāka darbu pie Dievmātes statujas, kura svinīgi atklāta 1934. gadā un guva lielu atzinību.

Tajā pašā gadā kļuva zināms arī par L. Tomašicka lielo veiksmi — I godalgu (Ls 500) konkursā par Latgales atbrīvošanas pieminekļa Rēzeknē metu. Šķiet, projekts pārliecinoši augstā konkursu komisijā ar estētiskā, emocionālā un katoliskā veismīgu apvienojumu skulpturālā grupā, kur galvenā figūra ir jaunava ar rokā paceltu krustu. Lai gan piemineklis, tēlnieka K. Jansona veidots, ieguvis citu — dinamiskāku izteiksmi, tomēr L. Tomašicka sākotnējā ideja tajā dzīvo un kļūvusi tuva latgaliešiem.

Studijas Latvijas Mākslas akadēmijā L. Tomašickis pabeidza jau J. Tilberga figurālās glezniecības meistardarbnīcā ar diplomdarba gleznu «Latgalē» 1935. gadā.

Apbrīnojama ir mākslinieka griba un neatlaidība tikai ar vienu roku iznest gan studiju grūtības, gan strādāt tēlnieka darbu visu turpmāko mūžu (labo mākslinieks zaudēja vēl pirms mācībām Rīgā, ejot darbos Zvirgzdenes dzimnavas).

Ciešas saites L. Tomašicki vienoja ar Latgales mākslinieku kopu Rēzeknē, kas darbojās laikā no 1935. līdz 1940. gadam. Kopā ar F. Varšlavānu, V. Kalvānu, A. Egli un citiem novada māksliniekiem viņš piedalījās izstādēs ar savām glezņām, grafiskajiem darbiem,

skulptūrām. Latgales mākslinieku centieni nebija veltīgi, viņus ievēroja dzimtajā novadā un ievēroja Rīgā.

Arī strādājot pedagoga darbu Aglonas ģimnāzijā, Daugavpils daiļamatniecības skolā un visbeidzot Rīgas lietišķās mākslas vidusskolā daudzas mākslinieka ieceres pārtapušas skulptūrās, bāreljefos, medaļās. Sevišķi aizrautīgi veidoja aktieru skulpturālos portretus (J. Jurovskis, L. Bērziņa), medaļas (J. Osis, F. Ertneris) un nelielas galda skulptūriņas.

Strādājot Rīgā, L. Tomašickis veicinājis arī Rēzeknes lietišķās mākslas vidusskolas pārveidošanu no filiāles par patstāvīgu mācību iestādi. Pedagoga darbu Rīgas lietišķās mākslas vidusskolā tēlnieks neatstāja pat būdams pensijā. Bijušie audzēkņi atceras viņu kā skolotāju, kurš prata atdot iespējami daudz savu zināšanu un panākt iespējami vairāk no katra skolnieka.

Ne vienreiz vien L. Tomašicka radošais veikums ticis atzīmēts ar godalgām un apbalvojumiem, tiem pievienojās arī Latvijas valsts augstākais — «Triju Zvaigžņu orde-

nis». Tas sirmajam meistaram tika piešķirts neilgi pirms nāves par mūža ieguldījumu Tēvzemes labā un lai ir apliecinājums, ka tēlnieks L. Tomašickis ir spoža zvaigzne, ar ko lepoties latviešu tautai.

Inese DUNDURE

Attēlos: L. Tomašickis (pa labi) un rakstnieks F. Teirumnieks tēlnieka dzīvoklī Rīgā; L. Tomašicka veidotā Dievmātes statuja Ludzā, baznīcas kalnā.

ZĪMĒŠANAS KONKURSS '96

Latviešu nacionālās mākslas aizsācēja Jāņa Rozentāla 130. dzimšanas dienas priekšvakarā 14.—16. martā Rēzeknes mākslas koledža zīmēšanas konkursā (olimpiādē) pulcējās republikas mākslas mācību iestāžu jaunie talanti. Konkursa darbu vērtēšanas komisija:

- A. Avotiņa — Jaņa Rozentāla mākslas vidusskola,
- A. Jansone — Liepājas lietišķās mākslas koledža,
- G. Garāne — Valmieras mākslas vidusskola,
- I. Folkmanis — Daugavpils mākslas koledža,
- G. Gabranovs — Rīgas lietišķās mākslas koledža,
- B. Stafeka — Rīgas amatu vidusskola,
- A. Zeļčs — Rēzeknes mākslas koledža,
- neatkarīgie eksperti
- A. Voitkāns — Latvijas Mākslas akadēmija,
- U. Lielpēters un V. Kavacis no Kultūras ministrijas (V. Kavacis bija Žūrijas priekšsēdētājs)

izskatīja katru audzēkņa iesniegtos konkursu uzdevumus un mājas radošos darbus. No iespējamajām 12 godalgotām vietām 4 izcēlās Rēzeknes mākslas koledžas audzēkņi: klusās dabas uzdevuma izpildē 1. vieta R. Andersonam, stila priekšmetu zīmēšanā 1. vieta R. Lazdiņam, portretēšanā 2. — V. Fominam un 3. — A. Ritiņai.

J. Rozentāla mākslas vidusskolas audzēkņi palika nepārspēti ģipsa galvas (Dāvīda) zīmēšanā: 1. vieta I. Pičukānei, bet portreta — A. Butnoram.

Cerīgi, ka jaunākās mākslas mācību iestādes saņēma pa diplomam. Daugavpils MK L. Pinnei 3. vieta ģipsa galvas zīmēšanā, Rīgas amatu vidusskolas audzēkņi A. Kalniņai — 2. klusās dabas zīmēšanā.

Gatavošanās konkursam sākās jau 1995./96. mācību gada sākumā, tas vidējās mākslas mācību iestādēs pamudunāja interesi par zīmēšanu un zīmējumu izpildījuma kvalitāti, aicināja audzēkņus un pedagogus kopīgi kopt nacionālās skolas izstrādāto zīmēšanas metodi, drošāk iet pretī visam jaunajam.

Izglītības reforma turpinās, jaunais izglītības likumprojekts jau iesniegts Saeimā. Cerēsim, ka vidējās profesionālās izglītības programmās varēsīm atrast daudz vairāk zīmēšanas mācību stundu.

Protams, bez pedagoga atbalsta,

draudzīgas radošas sapratnes zīmēšanas olimpiādes dalībnieku eksponētie patstāvīgie radošie meklējumi izskatās panaivi, sveši akadēmiskā zīmējuma prasībās. Pedagogu kolektīva radošai un individuālai pieejai ir būtiska nozīme talantīga audzēkņa paņēmiēnā nokļūt pie atzīstama rezultāta.

Kultūras ministrijas atzinību par audzēkņu patstāvīgo zīmējumu sniegtu izpelnījās Rēzeknes mākslas koledža (direktors profesors O. Zvejsalnieks), Jaņa Rozentāla mākslas vidusskola (direktors J. Vijups) un Rīgas lietišķās mākslas koledža (direktors A. Lidaks).

Patīkami apzināties, ka aiz jauno talantu veiksmīgu un meistarīgi risinātajiem vizuālajiem efektiem izskanēja metodiskie aicinājumi — zīmēt, tas nozīmē redzēt! Zīmēt — tas nozīmē saprast un atrast savu attieksmi pret objektu.

Valmieras mākslas vidusskolas jaunākajās vecuma grupās kluso dabu un koku studiju klāstā (12 darbi) izcēlās I. Plauktiņas istabas loga zīmējums, neierasts kompozīcijas risinājums rokkrastā un domāšanā, sižetisko elementu izvēlē.

Jaņa Rozentāla mākslas vidusskolas visu četru vecuma grupu dalībnieki eksponēja vairāk par 17 darbiem. Atzinības vērti ir liniārie zīmējumi — A. Egliņa pagals, A. Rībena Dundagas pils trešās istabas interjers. Ingridas Pičukānes sangīnas tehnikā veidotais jaunās sievietes profils apliecina autores talantu un meistarības pakāpi. Viņa viegli sasniedz profesionālo rezultātu — portretējamā psiholoģisko raksturu. A. Butnoram ceļa somā gribas ielikt novēlējumu arī turpmāk strādāt savā aurā, stilā, linogriezuma darbietilpīgajā tehnikā, portretu grafiskā risinājuma vilinājumā.

Daugavpils mākslas koledžas audzēkņu ilgtermiņa metodē veidotie darbi mijas ar ātras uztveres skicēm un dabas studijām. No 40 zīmējumiem jāizdala pirmkursnieka Vitālija Sadovska iepatnējā gaismēnas izvēle pilsētas skvēra attēlojumā, koku stumbru virsmas plastika.

Līga Pinne klusās dabas zīmējumā uzrāda koloristes dotības, prasmiģi atrisina tumšās vijoles tonālās attiecības pret gaišo krūzi. Nenoliedzamas raksturotājas spējas apliecina Maija Vingre vīrieša galvas segu studijas.

Rīgas amatu vidusskolas I. kursa audzēkne I. Krīgale izkoptā tehnikā

veiksmīgi zīmē kā uz tumša, tā gaiša fona.

Rēzeknes mākslas koledžas audzēkņu zīmējumu ekspozīcija bija visplašākā, savdabīgā I. kursa audzēknes Solvitas Geidas-Kotleres atturīgās kompozīcijas ar atbildības sajūtu, tomēr drošu zīmuli svitrinājumu modulētās klusās dabas. R. Andersons pārvalda žanra tehnikas īpatnības, brīvi tver marta saules kontrastu noskaņas ainavā. Kompozicionālajā sareģitībā prot izmantot līniju attiecības ar laukumiem. R. Lazdiņa lielformāta ogles zīmējumi par patriarhālām tēmām autora attieksmē un zīmējuma izteiksmē apliecina dekoratīvu formas izvēli, netraucējot reālajam zīmēšanas un domāšanas veidam, ciena zemes smagumu un vira darba pamatīgumu.

S. Rancāna, vietējo iedzīvotāju zīmējot, racionāli izmanto miksto zīmēšanas materiālu priekšrocības, anatomiski droši būvē sejas vaibstus zem nemodulētās, ieskicētas, novadā redzētas garausaines. No daudzajiem audzēkņu zīmētajiem dažāda veida apaviem M. Dundyres zvejnīku zābaki mierīgi gul' savā bezdarbībā, liecinot poētisku noskaņu un autores neapstrīdamo meistarību. S. Bokāne ābolus zīmē bez rudens vējiem, etnogrāfiskā vidē. Ar vienkāršiem līdzekļiem panāks eksotiskais pārdzīvojums, nobeigta darba svinīgums. A. Ritiņa savos zīmējumos akcentē faktūru kontrastu dabisko skaistumu. V. Fomins sevi apliecina portreā kā cilvēka garīgā spēka vir-

tuozs izteicējs, lirisko varoņu attēlotājs.

Liepājas lietišķās mākslas koledžas piedāvātajā zīmējumu kolekcijā jaunākajās vecuma grupās priekšmetiskās pasaules izjūtas vēl pārsvarā par zināšanām perspektīvā, kas ir akadēmiskā zīmējuma neatņemama sastāvdaļa, turpretī 4. kursa audzēkņiem — L. Apses vīrieša un K. Bicānes meitenes — zīmētajā galvā izjūtu un zināšanu līdzsvarā redzami ļoti snieģumi.

Rīgas lietišķās mākslas koledžas audzēkņu darbi sniedz labu zīmējuma tehniskā izpildījuma kultūru, dzēģumiju prot izmantot kā pašu zīmuli. Tāda pieeja formu ļauj modulēt pārliecinoši, droši, galvenais — izteiksmīgi. 4. kursa audzēkne K. Jansone ģitārista figūras izteiksmīgumu panāk ar vienkāršu grafīta zīmuli garu, neapvaldītu svitrinājumu. L. Lagzdīņa no 2. kursa dzimnavu interjerā ar telpas tēktonikas kontrastiem sasniedz stāģrafikas vērtības.

Latvijas mākslas koledžu un mākslas vidusskolu audzēkņu zīmēšanas konkursā risināto veiksmīgāko zīmējumu izstādi varēs apskatīt Mākslas dienas '96. Līdz ar to gatavošanās Mākslas dienām '96 un Latvijas mākslinieku kongresam Rēzeknē ir sākusies.

Pēteris GLEIZDĀNS

Attēlos: konkursa emblēma un nozīmīte; zīmēšanas konkursa uzdevumu veiksmīgākie risinājumi.

A. BUTNORA zīm.

FOMA MOROZOVS

GENOCĪDS PRET TAUTU

Sākums 3. lpp. «piebīdēm», kuras pat lopiņiem nepiedien. Arī es neesmu izņēmums. Šeit nav īpatņu, tikai numuri, atsevišķas darba spēka vienības, kurām piešķir tik daudz nozīmes, cik tās spēj vēl kustēt... Šeit ar to beidzas arī visi mēri... Pālieciet... Esiet laimīgi. Ar Dievu!»

Pēc Staļina nāves N. Hruščovs mums atgriezta pašu galveno: apziņu, ka vairst neesam darba lopī, atsevišķas vienības, numuri, bet cilvēki, īpatņi. Diemžēl, to aizmirst... Staļinskais režīms beidzās, līdz ar to arī psihiskais un fiziskais sarkanais terors. Varēja dzīvot jau cilvēka dzīvi.

1958. gada pavasarī mani izsauca uz speckomandāturu un paziņoja, ka esmu brīvs un varu atgriezties Latvijā. Izziņa, kuru toreiz izsniedza, liecināja, ka atbrīvots jau pirms diviem gadiem — 1956. gada 26. februārī. Tātad, vietējā vara nav gribējusi samierināties ar N. Hruščova reformu un spītīgā cerībā gaidījusi Staļina laiku atgriešanos.

Kad pārnācu Daugavpili, milicijas nodaļā sagaidīja pārsteigums — bija jāaizpilda speciāla veidlapa un jāatstāj divas fotogrāfijas. Sapratu, ka joprojām neesmu rehabilitēts un joprojām atrodos speciālā uzskaitē...

SĀCIS DARBOTIES LZS PREIŅU NODALĀS INFORMĀCIJAS CENTRS. TĀLRUNIS 44725.